

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
CONVERSIONE.
DEI TRIUNIVS AUXILIO.

Ex

Censura Maxime Reverendæ

Facultatis Theologicæ, in Regia Aca-
demia Aboënsi,

SUB MODERAMINE
VIRI

SUMME REFERENDI ET AMPLISSIMI,
Dn. JOHAN. FLACHSENII,

S. S. Theol. Doct. ejusdemque Professoris
Primarii Celeberrimi, Archipræpositi & Consistorii
Eccl. vice-Præsidis gravissimi, nec non Pastoris
ad eadem S. Mariæ vigilantissimi.

Solemnî Doctorum Examinî, modestè submissa

Ab

ISAACO LAURBECCHIO

S. Theol. Licentiato.

Respondens

JOHANNE RYDBOHM Ostrogotho,
S. R. M. Stipend. & S. Theol. Studioſo

Ad Diem 31 Maii, Anni a Christo nato
M D C C I I, Horis solis

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
CONVERSIONE
DEI TRINUS AUXILIO

Consilio Maximo Reverendissimo
Fidelissimi Theologiae in Regia Aca-
demia
VIRI

JOHANNES FLACHSBACH
Theologiae Professor
Fidelissimi Theologiae in Regia Aca-
demia
2. Jan. 17. 17. 17.

LAURENTIO
2. Jan. 17. 17.

72.

כִּי הֵרָא.

MOMENTUM PRIMUM;

§. I.

Libemur quidem fac-
cere nobis ; Ezech.
18. v. 31. *cor novum*
& novum Spiri-
tum, ut & Ephes. 5.
v. 14. *surgere ex mor-*
tuis, nostrarū tamen
virium non est ; vel
admittere gratiam ;

vel cooperari DEO, in nobis. Divinum opus
Conversionis perficienti ; ceu somniant
Pontificii, Arminiani & Sociniani cum Pe-
lagianis. IN hisce ut & aliis locis ; ubi si-
miles adhortationes occurrunt ; non tan-
tum indigitatur *adjuvātia* nostra ; Sed vel
desiderium gratiæ in nobis acuitur ; vel
Gratia Divina præparans & perficiens
confertur. Hic desiderat DEUS nihil aliud
a nobis, quam ut nec media *conver- sionis*

negligamus, neque gratiæ Divinæ obicem
 malitiosum ponamus. DEO autem soli
 hoc opus, tam quoad ejus initium, quam
 complementum tribuendum; ceu indigi-
 tant Scripturæ phrasæ (α) *affirmantes*: ut-
 pote 2. Cor. 3. v. 5. ἡ ἰκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ
 Θεοῦ Phil. 1 v. 6. Ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον
 ἀγαθόν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμερᾶς Ἰησοῦ Χριστοῦ.
 Phil. 2. v. 13. Ὁ Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν,
 καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.
 (β) *negantes*: 1. Cor. 12. v. 3. nemo siqui-
 dem potest Jesum Dominum dicere,
 εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ 1. Cor. 4. v. 7. nihil
 habet homo ὃ οὐκ ἔλαβε Joh. 15. v. 5. Χωρὶς
 ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν ὅθεν. (γ) *removentes*:
 Removet Scriptura multis in locis, ab hoc
 opere omnem virtutem creatam; eoque
 docet, cum Divina gratia in Peccatore an-
 te *conversionem* non inveniat aliquam
 vim, sed potius ἀδυναμίαν & vitiosum habi-
 tum depravationemque in mente, vo-
 luntate & corde, spirituales omnes mo-
 tus, in, ante & post *conversionem*, et si te-
 nues, esse operationes, dona & effectiones
 DEI in nobis; facit enim DEUS, ut nos non
 loquamur, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Πατρὸς. Matth.

10. v. 20. nec convertamur in sapientia hominum, ἀλλὰ ἐν δυνάμει τοῦ Θεοῦ, 1. Cor. 2. 5. *Conversio* dicitur quidem opus Dei, ratione tamen οἰκονομίας salutis, alium atque alium cum involvat respectum, vocari & solet & potest, vel acquisitæ per Christum salutis applicatio, vel actus primarius Judicii percussione, instituti a Christo כִּשְׁרֵי פֶּה Esai. II. v. 4. vel statuminati fœderis prima operatio.

§. II.

AD mandatum eorum quorum interest, delineaturus *conversionis* naturam, potissima quæ hujus articuli enucleationi inserviunt, juris faciam publici, ea brevitate qua par est, cum instituti ratio jubeat plura paucis complecti. *Conversio* itaque, a convertendo dicta, (in ea enim fit conversio, ab infidelitate ad fidem) non est nostræ considerationis, quatenus vel notat *pœnitentiam*, vel indicat tam *translationem* e statu peccati in statum gratiæ, quam *justificationem* & *renovationem*, cum earum continuationes; sed in præsentiarum occupamur circa

conversionem, quatenus contradistincta justificationi & renovationi, designat motum illum Spiritualem; quo DEUS hominem non reatum, ab infidelitate connota ad fidem convertit Psal. 22. v. 28. Hæc est vel extraordinaria, qua DEUS citra ordinarium verbi ministerium, vel verbo suo immediatè a se ipso, sive sine, sive cum miraculis & signis prolato, convertit homines; vel ordinaria, quâ more modoque usitato, per verbi annunciationem idem exequitur. Agere decrevimus Divina auxiliante gratia, de ordinaria, qua regeneratio, cordis novi creatio & vivificatio in Scripturis appellatur.

§. III.

COMMUNITER Theologis *conversio* est, vel opus DEI, vel actus Spiritus Sancti, unde sic illam describere lubet; Quod sit *mutatio*, divinitus a Spiritu Sancto, per verbum in homine irrogenito facta, qua novæ Spirituales vires ex dono Spiritus, menti, voluntati ac cordi infunduntur, ut sic homo adultus, spiritualiter mortuus, ex statu peccati, successive vi quidem divina

*vina, resistibili tamen, transferatur, in
 DEI gloriam & hominis peccatoris, si in vera
 eaque salvifica fide, usque ad finem perse-
 veraverit, eternam salutem. Est mutatio,
 quippe continet, μεταβολῆς requisita, sub-
 jectum, terminum ad quem & a quo, ceu
 inculcatur 1. Thes. 1. v. 9. Act. 26. 18.
 1. Pet. 2. 25. Non tamen talis est muta-
 tio, quæ uno momento statim omnibus
 suis partibus absolvitur, quoniam habet
 sua initia, (si actus præparatorios con-
 sideraveris) suosve progressus, quibus in
 magna infirmitate perficitur. Hæc de-
 scriptio, a DEO Triuno hoc opus prove-
 nire indigitat. Tota S. S. Trinitas. Pater
 Joh. 6. v. 44. Eph. 2. v. 4. 5. Filius Matth.
 23. v. 37. Joh. 1. v. 9. & Spiritus Sanctus. Ge-
 nes. 6. v. 3. Joh. 16. v. 8. concurret, ceu cau-
 sa prima ad opus conversionis; ita ut, nec
 voluntatis nostræ arbitrium, nec humana
 sapientia, nec nostra quædam operatio,
 nec ullæ vires nostræ, vel externæ, vel in-
 ternæ, DEO ut unico agenti subordinentur,
 sed planè exulent. DEO Triuno hoc opus
 quidem vendicatur, Spiritui Sancto ta-*

men, quoad initium & finem, appropriatur; Gal. 5. v. 23. 24; unde in Scholis causæ solitariae vicem sustinere dicitur.

§. IV.

Spiritus Sanctus, hoc divinum conversionis opus, quidem perficit, verum non, (via ordinaria convertendo homines) vel per novos eosque violentos raptus Enthusiasticos, vel per desiderii pii infusionem, extra verbi ministerium; ceu docent Anabaptistæ, Quakeri & alii fanatici. Sed *mediate* per verbum DEI Scriptum, 1. Cor. 1. v. 21. Rom. 1. v. 16. 1. Pet. 1. v. 23. sive sit particula ejus, continens Doctrinam de Christo, sufficiens tamen suo modò, respectu certi & determinati temporis, vel totum, prout comprehendit Legem & Evangelium, quocunque modo prædicatum & ex prædicatione perceptum, Phil. 1. 15. Hoc agit ingenerando non modò conceptum, prout omne verbum; sed illuminando intellectum & voluntatem, cum sit *divinus* 78 *Q. 8* Rom. 1. 16. *semen fructificans* Marc. 4. v. 28. ignis Jerem. 23. v. 29.

v. 29. *sermo vivus & efficax* Heb. 4. 12. illuminans oculos Psal. 19. 12. λόγος ἐμψυχός *salvans animas* Jac. 1. v. 21. Verbum vi Divina sic impellere animos, innumera exempla comprobant, quæ singula enumerare, cum tædiosum foret, unicum saltem nimirum Ninivitarum adducere lubet; Ninivitarum enim, una concione Jonæ auditâ conversi sunt. Quod DEus verbo, hoc opus unice peregit, pro more suo erudite satis, Subtilis R. Isaac Don Abarbenel ostendere conatus est, in Com. cap. 3. Jonæ. ויונה ביאר להם שהיתה הגזרה ההיא על עונותיהם בכלל יבפרט על החמם אשר בכפיהם ושישוכו אל ה' וירחמם, ועל כן הוצרכו לשאול ממנו אות ומופת, אבל קבלו הדברים, להיותם טובים וישרים מפאת עצמם, ועל זה נאמר ויאמינו אנשי נינוה באלקים, כי לא אמר שהאמינו ביונה, ולא שקראו המלך ולא שדבר עמו בדבר הזה, אבל שהאמינו באלקים שהיה בידו לעשות כל זאת, ושהוא אוהב את הישר ושונא את החמם והתעוררו מדברי יונה לעשות תשובתם:

i.e. Jonas nunciavit eis, ut hoc decretum fieret, ob transgressionem eorum in genere, in pri-

his autem propter violentiam qua ab eis
exercebatur, & ut se converterent ad Domi-
num, qui (ob poenitentiam seriam) eorum
misereri voluit. Ideo non erat eis opus re-
quirere signa & miracula, sed acceptarunt
verba, cum fuerint eis bona & recta in se,
& hinc hoc dicitur, crediderunt viri Nini-
ve Deo. Non autem dicit. Crediderunt
Jona; Non enim accersuit eum Rex neque
locutus cum eo de re illa; Ergo crediderunt
Deo; cujus in manu fuit facere omne il-
lud, qui quoque diligit rectum & odit vio-
lentiam. Et sic excitati fuerunt ver-
bis Jona ad agendam poenitentiam. Hæc
operatio, qua modum & qua natu-
ram propriam, est quidem supernaturalis,
analogicè tamen dici potest naturalis,
cum verbum agat verè per virtutem innæ-
tam.

§. V.

Verbo suas partes in negotio conversæ-
nis tribuendas esse audivimus, cum,
ait B. Königius, Theol. Pol. part. 3.
art. de convers. pag. m 166. neque Deus
agat seorsim sine verbo, neque verbum
seorsim sine Deo, sed Deus agit cum ver-
bo

60, & verbum annunciatum vel a verbi
 preconibus ad hoc munus destinatis. 1. Cor.
 3. v. 9. *Q. v. 22.* 1 Tim. 4. v. 16. Gal. 4. v.
 19. Vel alio extra ordinem, verbum salutis
 predicante 2. Reg. 5. v. 2. 3. Jac. 5. v. ult. Ope-
 ratum cum DEo ex vi divinitus indita. Su-
 perest ut ostendamus modum influxus
 verbi Divini. Cum verbum DEi sit Le-
 gis & Evangelii, inter se Theologi dis-
 quirere solent, an DEus per legem, vel per
 Evangelium homines convertat? Nos pro-
 lixitate vitata, respondemus. (a) In
 conversione ordinaria, quoad gradus pre-
 paratorios, præter gratiam DEi &
 Spiritus Sancti, Lex requiritur. *alias*
 in hoc, ut & in alijs ad negotium
 Salutis pertinentibus actibus, mutuo usu,
 debito tamen ordine amicè conspirant
 Lex & Evangelium. (β) Translatio vero illa
 hominis irrogeniti, e statu peccati in
 statum fidei, fit mediante verbo Evan-
 gelii: quoad intellectum, Christi Meriti, ceu
 peccato oppositæ medicinæ agnitionem,
 operatur Spiritus Sanctus in mente, per
 verbum Evangelii: quoad voluntatem, in

voluntate autem [excitat] S. Sanctus, meriti Christi filialem & fiducialem reflexionem, per idem verbum Evangelii: *quoad appetitum sensitivum*, compunctio etiam cordis & odium peccati, quæ translationem hanc, ex parte absolvunt, a parte iterum præcedunt, ab Evangelio proveniunt. Hæc omnia ut solet, accurate satis exponit Beatus Chemnitius L. Com. part. I. Art. de lib. Arb. Cap. VII. pag. 987. *Spiritus (inquit) prævenit, movet & impellit voluntatem in conversione, non sicut in generali actione mutans & invertens consilia impiorum, tale quid non cogitantium: Sed per vocem Evangelii: Non autem ita, sicut interfecit impium Spiritu oris sui Esa. II. v. 4. Thess. 2. v. 28. Licet verbum nec legat, nec audiat, sed potius depravet & persequatur. sed quia fides ex auditu Rom. 10. 17. Ergo efficere est Spiritus Sancti, per vocem Evangelii, auditam seu cogitatam. (γ) Reverentia & timor Domini, ceu prima operatio conversionis, non nobiscum nascitur, sed confertur per utrumque verbum.*

§. VI.

DE Subjecto *quod* vel *quo*, multi esse nolumus, cum extra controversiæ aleam positum sit, Subjectum *quod* esse hominem irregenitum in statu iræ constitutum, sive sit Judæus sive Ethnicus, sive Atheus & Hæreticus, nam hi omnes sunt irregenerati. Est enim sic homo Subjectum passivum, habile ad recipiendam gratiam *conversionis*, modò non malitiosè respuat gratiam in verbo à DEo oblatam. Subjectum v. *Quo*, intellectum & voluntatem. De termino à quo & ad quem nulla est difficultas; in *conversione* enim notissimum est, fieri è statu peccati, translationem in statum fidei, ceu *terminum ad quem*; non tamen prout illa, immunitatem a reatu & Dominio peccati includat, sed quatenus collationem virium supernaturalium ad *conversionis* productionem requisitarum designet. Hinc solent quidam Nostratium, distingvere *conversionem* in primam & secundam. Illam dicunt, quando quis e statu peccati, in statum gratiæ primum transfertur. Hanc vero cum

cum averſus a DEO, ad Deum iterum re-
diit per reſipicientiam,

§. VII.

Forma vel modus *conversionis*, majori
difficultate laborat, quia Gratia DEI,
primam hominis irrogeniti e ſtatu pecca-
ti in ſtatum fidei translationem præpa-
rans, varios admittit gradus. Modus *con-
versionis*, non eſt iſtantiſſimus, ſed ſuc-
ceſſivus; unde & varios gradus habet. Ipſa
translatio e ſtatu iræ in ſtatum gratiæ, ſit
quidem in momento, cum nemo ſimul
eſſe poteſt in ſtatu iræ & gratiæ. Quia a-
ctus præparatorios tamen, ſit cum ſucceſſu.
Unde & gradus ei aſſignandi, ex Marc:
4. v. 27. 28. Primus gradus, dicitur a Kō-
nigio *gratiæ incipientis*, Auguſtino vero
& Chẽmnitio *prævenientis*. Incipere non
eſt noſtrum, nec actus bonus voluntatis,
noſtro conatu, emergit, ſed Sancta co-
gitatio, bonum propoſitum, cupiditas
ſeu deſiderium boni, eſt gratia, donum
& operatio Spiritus Sancti. Hac autem
propoſitione objecti ſalvifici, offertur no-
bis Spiritus Sanctus. Non debet divelli
verbi

verbi meditatio ab operatione S. Sancti;
Tunc quoniam fide accipimus S. Sanctum,
quando audimus & meditatur vocem
Evangelii. Secundus est Augustino & a-
liis *Gratia preparantis*. A Domino enim
præparatur mens & voluntas ne repug-
nent S. Sancto, sed assentiantur. Hoc il-
lustre Exemplum *Lydia* comprobatur. De
hac memorat Lucas Act. 16. v. 14. quod
cum DEum adoraverit, Dominus aperuit il-
li cor, ut attenderet illis, quæ dicebantur
a Paulo. Tertius dicitur *gratia operantis*.
DEUS solus aufert cor lapideum & dat
novum. Ad hanc pertinet (a) Illumi-
natio mentis & intellectus. (b) Renova-
tio voluntatis Rom. 12. v. 2. (c) Facultas
ex animo obediendi DEO Rom. 6, 17.
Quartus gradus est *gratia excitantis*, con-
sistens in Spiritus Sancti [mediante verbo]
operatione, quæ instigat mentem conver-
tendi ad assensum verbo DEI præbendum,
voluntatem ad apprehensionem fiducialem
salvifici objecti & appetitum sensitivum,
ad compunctionem ob admissa peccata.
Quintus & ultimus est *gratia perficientis*.
Solut enim **DEUS** perficit ac producit paulo

antea dicta. Intelligimus ex hactenus pro-
latis, hanc translationem fieri superna-
turali & Divina vi Eph. 1. v. 17. Phil. 2. v. 13.
Joh. 15. v. 5. Col. 1. 12 13° resistibili tamen
Prov. 1. 24. Esa. 5. 1. 2. 4. Etsi primi motus
gratie praevenientis sunt inevitabiles, resi-
stibiles tamen sunt. *Conf. Luc. 4. 22. 28.*
Act. 26. 28.

MOMENTUM SECUNDUM

§. I.

DE *conversione* ipsa ejusque modo, egi-
mus in momento primo, in hoc sub
examen revocare animus est, errores præ-
cipuos Arminianorum, Socinianorum &
Reformatorum, circa hunc articulum, Ar-
minianorum errores, qui eis cum Pelagi-
anis & Socinianis sunt communes, præ-
terimus, breviter tantum hac vice exami-
nantes sententiam illorum, de æquitate
naturali, qua Deum teneri ad media *con-*
versionis homini convertendo submini-
stranda, prætendunt. Huic opinioni fidem
conciliare volunt, ex natura novi fœderis:
dato Fœdere novo, (ajunt,) *reatus pecca-*
ti originalis, ex fœdere operum violato con-
tra-

tractus, expiravit, & ita homo lapsus, non ultra tenetur ad satisfaciendum, pro peccato originali; DEus potius exspirante peccato originali, ex equitate naturali tenetur, ad illa media homini fœderato danda, quibus ille ad conditiones pacti Evangelici implendas opus habet: Hoc idem probare conantur, nonnullis hinc inde conq̃æsitis rationibus. Prima, conditionem pacti Evangelici urget: DEus cum homine peccatore novum fecit pactum, ergo tenetur dare vires ad implendas pacti conditiones, ex se alias impossibiles. Secunda, colligit a commisso crimine sub veteri pacto, quod illud non efficere potuit, ut DEus non teneatur hominem, cum quo de novo contrahit, viribus instruere ad novum pactum servandum; iniquum vero est exigere impossibilia. Tertia & ultima, sumitur ab absentia viriū in Adamo, constituto in statu integritatis, credendi in Christum. Si Adamus (ajunt) non habuit vires credendi in Christum, utique ejus posterī, propter harum carentiam non possunt puniri, sed potius tenetur DEus, ex equitate, ad dandas vires credendi

in Christum. Prius probatum eunt, hisce rationibus; 1. quia DEUS non dedit ante lapsum aliquam potentiam frustraneam. 2. Fidem pro statu integritatis non potuit exigere. 3. Fides non præcipitur in lege sed in Evangelio. 4. iniquum esset, Adamo tunc largiri potentiam credendi in Christum quando ea non erat opus, tunc vero quando capere fieri necessaria, hominem illa spoliare.

§. II.

Circa hoc Arminianorum dogma tenendum in genere. illud (a) evertere usum Domini Absoluti, quod nullis constringitur legibus aut vinculis, sed agere potest prout vult, quippe urgetur, aliqua obligatio Creatoris ad creaturam, in gratiosa promissione non fundata, quæ tamen est impossibilis, cum nemo dederit ei aliquid ad retribuendum. Rom. II. v. 35. Hoc facit ex mera gratia. Quicquid igitur DEUS indulget homini, ex mera gratia & *eudoxia*, suæ voluntatis ei largitur, ergo ad ipsam non tenetur, ex æquitate naturali (b) Inferre, obligationem DEI bene-

revolam, erga hominem lapsum, quā-
 tenus talem; quod inconueniens &
 absurdum; ex æquitate naturali, non
 nisi pœna manere peccatorem potest;
 est enim coram DEO iustum; ut pœ-
 nis afficiantur omnes peccatores, quia
ira DEI de cœlo reuelatur: super om-
nem impietatem & iniquitatem, Rom.
 i. v. 18. atque sic per peccatum, omnis obli-
 gatio DEI sublata est. De cœtero, sin-
 gula beneficia quā talia, prodeunt ex
 fonte gratiæ & benignitatis. Nam pla-
 ne nulla datur dependentia DEI a
 Creatura, quæ DEum ad subueniendum
 creaturæ obligare potest, sed
Deus miseretur, cuius miseretur, Rom.
 9. v. 15.

§. III.

Singula, prolixè dilui possent; nisi
 hic labor ab aliis esset occupatus; Igi-
 tur nos, in rationis primæ allatæ ab
 Arminianis, refutatione, erimus breues;
Huius, nulla esse videtur connexio. Paca-
 tum illud novum Evangelicum Salutis
 Dis

dispensanda per meritum Christi, fide apprehensum, est pactum merè gratuitum. Cum ex purissima gratia, DEUS hoc iniverit cum lapsa hominum genere, nullis hominum meritis, vel acquiri, vel fundari potuit. Quod igitur oritur ex mera Gratia Divina, non potest obligare Divinam justitiam & æquitatem, ad hoc vel illud ulterius dispensandum. Altera ratio, nec firmo stat talo. Novi fœderis enim, ea est natura, ut illud non contineat, absolutam & immediatam peccatorum deletionem, sed mediocorum institutionem, quibus adhibitis, homo a peccatis liberari potest. Reatum, quem Lex operatur, in novo fœdere, tolli a Christo, liberando per Satisfactionem ejus, applicando autem per fidem, docemur ex Rom. 3. v. 28. Ad tertiam respondemus, negando connexionem majoris; Posito, Adamum non habuisse vires credendi in Christum, DEUS tamen potest requirere obedientiam, cum sub Pacto Evangelico, vires & ipsam fidem gratiose concedat. Hinc refractarii merito puniuntur

untur, ob defectum fidei, non quidem
 datæ in Adamo, sed oblatae in fœdere
 gratiæ. Pari ratione, simpliciter reii-
 cimus minorem, ea quippe, firmis non
 nititur rationibus. Non valet prima;
 Potentia quoniam credendi in Christum,
 non illicò frustranea est, potentia,
 licet ratione hujus objecti, in actum
 non deducatur, cum una & eadem po-
 tentia credendi fuerit in Adamo, quæ
 credere potuit DEum Triunum, mundi
 creationem & Filii DEI missionem
 in tempore, ad assumendam humanam
 naturam. Alia specie facultas, non fuit
 requisita, ad credendum Filii incarna-
 tionem, quam ad credendum Trinita-
 tis mysterium. Nec valet 2. modò di-
 stingvatur, cum Schola, inter credendi
 principium & objectum; in integritatis
 statu, credi quidem non potuit, esse
 peccatorem & hunc indigere redemptore
 sed hoc non fuit, ex defectu facultatis
 internæ, live principii credendi, sed
 ex defectu objecti. Tertriæ rationis,
 nulla est consequentia. Requiri quidem
 non potuit ab Adamo, in statu integris

tatis, fides in Christum, eam tamen habere potuit, si modo objectum fidei ei revelatum fuisset. Quarta & ultima, nihil concludit. Hoc DEI Judicium, nihil detrahit (4) vel DEI Justitiæ: Injustum verò non est, gratiam denegare ulterius abutenti; sed æquissimum, loquente scriptura Matth. 13. 12. Rom. 11. v. 18. vel (5) Sapientiæ DEI: Subtrahendo gratiam, DEUS sæpè hominem ducit ad agnitionem miseræ. *Gen. 3. 7.* Luc. 15, 16, 17. vel. (6) bonitati: Ea intentione DEUS omnes conclusit sub peccatum, ut omnium misereatur Rom. 11. v. 32.

§. II

Sociniani etiam nugas vendunt, autumantes; vel voluntatem hominis esse veram & efficientem causam, etsi *secundariam*, concurrentem tamen cum DEI operatione; vel requiri in homine convertendo, DEI notitiam, animi probitatem & studium ea faciendi, quæ DEO probantur; vel externo auri-

um

um auditu, libenter audire veros
 Doctores, esse necessarium *conversionis*
 præsuppositum; vel hominem posse ali-
 qua ratione, semetipsum purum fa-
 cere; vel denique frustranea esse DEi
 mandata, si naturaliter credere non
 possimus. Primum est falsum: Cor quod
 mundum creatur, Psal. 51. v. 12. quod
 ex lapideo, carneum efficitur Ezech.
 36. v. 26. quod convertitur, Jerem. 31. v. 18.
 & in quo DEus operatur, Phil. 2. v. 13.
 non potest propria virtute agere, multo
 minus cooperari DEo; ceu somniant Soc-
 ciniani, cum Smalzio cōtra Franzium, disp.
 8. pag 4 23. 425. Contradictionem quippe
 involvit, pati & repugnare Gen. 6. v. 5.
 Rom. 8. 4. Eph. 2. v. 1. Ezech. 36. 26 & tamen
 eas vires largiri, sine quibus DEus nihil
 producit ordinariæ: Secundum, nec fidē
 meretur, quia studium hominis est
 vitiosum, præventum, ceu concludi po-
 test, ex similitudinibus piscationis
 Matth. 4. 19. & aliis locis, utpote. 1. Cor.
 10. 5. Joh. 6. 44. & plane nullum. V. 6. Cap.
 4. 1. Epist. Joh. Socinum ejusque socios

nihil juvat. Nam loquitur ibi Iohannes de
 conversis, & constituit notam commu-
 nem, quæ veri Christiani ab aliis, qui
 tales non sunt distinguuntur; nimi-
 rum auditum prædicationis, per A-
 postolos & ministros DEi factæ. Con-
 cedimus quidem, non conversos posse
 externo aurium auditu, libenter audire
 veros Doctores, verum negamus ullum
 studium, vel auris, vel operis ante *con-*
versionem prærequiri. Novimus audia-
 tum esse necessarium, sed auditus desi-
 derium, necessario prærequiri, nusquam
 legimus. Quartum plane falsum est, mun-
 datio enim a peccatis, ambitu suo conti-
 nens renovationem & vivificationem,
 est opus Gratia Divina & officio Christi
 proprium. DEum enim dicit Petrus,
 Act. 15. v. 9. purificare corda. Unde &
 ab illo solo mundari & lavari petit
 David; Pal. 51. v. 8. Quintum & ultimum,
 inconsequentia laborat. Si nullo modo
 id præstare possemus, quod Deus exigit,
 sequeretur, DEum frustra id præcipere,
 at hoc probari nequit, sed potius ejus
 contrarium. Licet non semper possi-
 mus, præstare quid Deus exigit, ver-
 bum

21

bum Evangelii non repellere, tamen
possumus Act. 13. v. 46.

§. V.

REformati etiam, atro carbone fune
notandi, quando dicunt gratiam
Conversionis esse irresistibilem. Utut hoc
speciosum mendacium, variis ornans
titulis, manet tamen dogma illorum
falsū: Quia ex eo sequitur (a) expugna-
tio libertatis humanæ, quoad repulsionem
mediorum gratiæ. (b) diversitas Gratiæ
vocantis specifica, in ordine ad electos
& reprobos. (c) excusatio renitentium
vocationi. Ad Samuelis Rhetorfortis &
Leydeckeri exceptiones, satis à Theolo-
gis nostris responsum est, ut actum agere
viderer, si exceptiones adducerem &
 eas examinarem.

MOMENTUM TERTIUM.

§. I.

Cum *conversionis* gratiam, DEUS o-
mnibus conferre intendat, meritò
queritur, num & Judæos reddere e-
jus velit participes, convertendo eos
omnes, ante finem mundi? quidam
res-

respondent. DEum seria intentione,
Judais, æque ac aliis, gratiam suam
conferre, per legitima *Conversionis* me-
dia. Hæc voluntas DEI Revocans, est
universalis, & se extendit, ad Judæos
æque ac gentiles. A parte DEI nihil
deest. Vitium autem est apud homi-
nes, gratiam oblatam respicientes. De
Judæorum quidem occæcatione, scri-
ptura aliquando loquitur, de absoluta
autem eorum reprobatione, non, quæ
excludit eorum *Conversionem*: à post-
positione, ad universalem reprobatio-
nem, ex absoluto decreto Divino, nul-
la valet consequentia. Judæi, à Chri-
sto excommunicati sunt, non excommu-
micatione illa magna 1. Cor. 16. v. 22. sed
temporaria, ad DEI arbitrium dura-
tura. Hisce rationibus persuasi, quidam
existmant Paulum Rom. 11. v. 25. vati-
cinari, de illustri quadam *conversione*
Judæorum, ante novissimum diem, ad
Messiam. Etsi vaticinium nondum im-
pletum est, habiturum tamen certò
suum eventum, sperant.

§. II.

Alii concedunt quidem, Gratiam
DEI

DEI esse universalem, sed ab ea, ad
conversionem Judæorum, argumentari
 licere negant, inducti, vel a prædic-
 tione speciali, incredulitatis Judæo-
 rum, Deutr. 28. v. 25. 28. 37. 65. Psal. 69.
 27 28. quæ vaticinia in Judæis Nov. T.
 Paulus asserit impleri, Rom. 11. 9. con-
 fer Matth 23. 32. vel a defectu suffi-
 cientis fundamenti, quod conversionem
 illam Judæorum, vel universalem, vel
 majoris partis probet & stabiliet. Rom.
 11. v. 25. 26. quod exstat, ad proban-
 dam Judæorum *Conversionem* univer-
 salem, nihil facit. Nam, nihil aliud hoc
 loco dicit Apostolus, quam Judæos ex
 parte occæcatos esse, quousque gentili-
 um plenitudo, quantum destinaverit
 DEUS, introiverit, atque adeo universus
 Israel, ex Judæorum partim, partim genti-
 lium plenitudine constans, qui Israel Dei
 vocatur Gal 2. 16. salvatur. Israël enim Spi-
 ritualē, ex utroq; populo collectum intel-
 ligit. Illud ipsum, consequentiæ vocabu-
 lum καὶ ἡ ἑσπέρη, clarissimè innuit. Idem evin-
 citur ex Esaj. 59. 20. ubi agitur manifeste
 de constitutione Ecclesiæ N. Testamenti.
 Iudicium nec in hoc loco, nec in aliis
 [apud

apud prophetas, *conversionis universalis*,
deprehendere licet. Quod vero atti-
net phrasin Pauli, sic ea indigitatur, ve-
rè mysterium esse, quod gentes in ju-
dæorum locum succedere, & adeo ut-
rumque populum, qui Israelis nomi-
ne venit, constituere debuerit Eccle-
siam. Lightfootus Horis Hebr. in Evan-
gel: S. Joh. Cap. 14. pag 1058. eam
quamvis tueatur sententiam, ac Ortho-
doxi Ecclesiæ nostræ Doctores, aliter
tamen textum interpretatur. *αὐτὸ μέγας*
reddit, divisim aut pariter, quia My-
sterium Paulo est, quod Israelitæ sunt
divisim & diversis vicibus occæcati, de-
cem tribus per idololatriam, duæ autem
per traditiones, & tamen hæ & illæ,
una reservatæ ad tempus illud, quo vo-
cati sunt gentiles, qui longiori spatio fue-
rant occæcati, & tum Israelitæ, Iudæi
& gentiles vocati simul, & coalescentes
in unum corpus. Circa hanc controver-
siam, nihil certi determinamus; di-
cimus tamen, posteriorem sententiam,
ut à Theologis hodiè receptam, ratio-
rem esse.

§. III.

DE mediis revocandi Judæos, ad bonam frugem, mentem suam exponunt quidam. Parum admodum moventur Judæi, libris in hunc finem editis, vel latinè, vel Germanicè. Si latinè edantur, a nullis possunt legi, quia nullus Judæorum, illius lingvæ notitia est imbutus, modò excipias quosdam medicinam profitentes, qui nec, de hujus lingvæ accurata cognitione, sunt solliciti, si saltem leviter intelligant librum hunc vel illum, de sanitate conservanda & curanda exaratum. Similis ferè est ratio, librorum Germanica lingua editorum, nam nec hanc vernaculam quidem, in Germania degentes Judæi, suis literis legere vel scribere valent; Verum Germanica, charactere Habræo vulgo exarant. Ergò latinos Germanicosque libros, Judæis legendos dare, est libros clausos eis offerre. Qui itaq; volunt, ut res prosperè cedat illis, dare debent operam, ut Rabbinicæ ac Talmudicæ literaturæ periti Philologi, exploratores agant, omnia ju-

Judæorum castra intimè scrutentur, eorum aditus, viasque perquirant. Rimentur faculis accensis, molitiones & consilia, eaque aperient. Deinde, ut non modò primaria loca, fidem nostram confirmantia, explicentur ex textu originali, sed etiam antiquorum Rabinorum effata & interpretationes colligantur, ceu fecit Raimundus in Pugione fidei, Alent & Majus in Theologia Judaica & nuper R. Simeon Rosenbohm, in *יוסף קדוש*. Capiant ex his scriptis, Theologi sublimiores, quæ sibi & Reipublicæ Christianæ utilia sunt, atque in rem suam ea convertant. In his libris legendis & penitus animo condendis, eos, qui se istis mystagogis initiandos tradunt, & quibus charitas proximi cordi est, sedulos esse oportet, ut de infidelitate & pravissimis, in quibus Judæi versantur opinionibus, illos commoneant, scrupulos iniciant, & blandè monstrent veritatis regiam viam. Hoc fiat, vivo potissimum vocis beneficio, solo familiari sermone, sufficienter rationum nostrarum momen-

2a proponendo & tollendo difficultates,
 quæ impediunt, quo minus a Judæis recte
 percipiantur. De sensu rationum quando
 constat, assiduis confabulationibus, eæ-
 dem sunt repetendæ & inculcandæ.
 Hanc ob causam maximè necessarium
 est, conciones publicas habere, pro ju-
 dæis convertendis. Haud diffitemur, im-
 pedimentò esse conversioni Judæorum,
 & nimiam licentiam concessam verpis,
 & nonnullorum Christianorum avariti-
 am. Cum lucrum placeat, quod ex Ju-
 dæis quærunt multi, suæ pariter & Ju-
 dæorum salutis obliti, omnia salubria
 consilia ac media resipiscentiæ suæ
 que deque habentur, & Judæi per Christia-
 nos convertendi, magis pervertuntur.
 O si tantopere, ait Maxime Re-
 verendus D. D. Joh. Henricus Majus,
 amicus & fautor honoratissimus, in
 Theologiæ Judaicæ, loco 21. de Magistræ-
 tu politico pag. 312) *Christum amarent
 Christiani, quam Judæorum Chrysum
 & mammona, melius sibi aliisque con-
 sulerent & quosdam saltem Judæorum, sal-*

varent. Pecunia obediunt omnia, quatenus cum liberaliter erogent judai, multos sibi Messias coëmunt, sub quorum patrocinio, omnia flagitia impune patrant & Christianos in servitutem redigunt. Hæc gravioribus judiciis, magnorum Doctorum, relinquimus discutienda.

§. IV.

Dubium quod Judæis oritur, ex sententia nostra, de regno Messiae Spirituali, facile tolli potest; Si eis ogeratur, antiquorum Rabbiorum effatum: *אין בין העולם הזה לימות המשיח* i. e. *Non est* : *אלא שיעבור מלכות בלבר* : *discrimen inter dies Messia & hoc seculum, nisi in libertate a servitute regnorum & demonstretur restitutionem Israelis Politicam, a Messia non expectandam, sed Spiritualem, quæ consistit, vel in vocatione gentium & Judæorum, eorumque conservatione, vel resurrectione mortuorum & fidelium immissione, in æternam Gloriam.*

התהלה לאל
יתברך